

Gdynia
JHH (Sz. Sz. L. J.)
++ Gburek Franciszek
ps. "Czujny Bizon"
X: 1478/2372 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Gburak Franciszek
J: Nr. 1478/2392 Pom.
Gdynia SHH

I/1. Relacja

k. 4 s. 1-4

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

k. 1 s. 1

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne. —

IV. Korespondencja

V. Nazwiskowe karty informacyjne

k. 16

VI. Fotografie

brak

1/1. Relacja Franciszka Gburka:

1. Relacja - kserokop. z t. XXII „Relacji”
Museum Stutthof, s. 251, k. 4 s. 1-4

Relacja Franciszka G b u r k a

Od 1927 roku Franciszek Gburek zamieszkiwał w Gdyni. Początkowo zamierzał wstąpić do Marynarki Wojennej, ale nie dostał się. Akta jego przekazano do Szkoły Podchorążych Lotnictwa w Dąblinie. Posiadał przygotowanie szybowcowe-miał II stopień pilotażu motorowego i kategorię "D"/szybowcową/. W czerwcu 1939r z Dąblina przeniesiono go do Szkoły Pilotażu w Rumii. Przebywał tam do 25 sierpnia 1939 r t.j. do momentu ogłoszenia alarmu mobilizacyjnego. Tam potrzebowano trzech ochotników do dyspozycji dowódcy dywizjonu lotniczego Marynarki Wojennej w Pucku. Jednakże dwa samoloty zostały zbombardowane przez Niemców, a trzecim uciekł do Szwecji E. Jereczek. F. Gburek brał udział w kampanii wrześniowej 1939r. Walczył w obronie Oksywia. Po zakończeniu walk dostał się do niewoli. Przebywał w Stalagu IIIC /Woldenberg/ a następnie w Grenzdorf. Na Święta Bożego Narodzenia został zwolniony i wrócił do Gdyni.

F. Gburkowi wiadomo o powstaniu Tajnego Hufca Harcerzy już w listopadzie 1939r/ przebywał wówczas w niewoli/. Młodzi chłopcy organizowali się w małe grupy. Spotykali się na zebraniach koleżeńskich.

Wiosną 1940r F. Gburek został zaprzysiężony przez harcmistrza Henryka Szymańskiego, którego znał od 1934r ~~xx~~ z I Morskiej Drużyny Harcerskiej. Otrzymał pseudonim "Czuorny Bizon". Przysięgę składał w mieszkaniu H. Szymańskiego na Grabówku.

Do marca 1941r F. Gburek pracował w Kriegsmarinearsenal w charakterze hydraulika. Natomiast od maja 1941r podjął pracę w Urzędzie Katastralnym jako technik. Trójkę stanowili: Jan Będziński-dowódca, Witold Dziurdzia i F. Gburek. Otrzymał on zadania wywiadowcze. Pracując jeszcze w Kriegsmarinearsenal podawał numery łodzi podwodnych przebywających w porcie lub przychodzących względnie wychodzących z Gdyni. Obserwował także ładunek okrętów podwodnych-ilość i rodzaj torped, ilość żywności. Po proporczyku orientował się co do długości rej-su.

W Kriegsmarinearsenal wiercili dziury w beczkach i lekko zatykali kołkiem. Podczas jazdy kołek wylatywał i rezonans powodował w 4-

nywane były na polecenie J. Bądzińskiego.

F. Gburek miał prowadzić szkolenie z zakresu instrukcji broni. Jednakże przestraszył się, ponieważ kursy obejmować miały chłopców 14-16 lat. Zaprotestował i posprzeczał się nawet z Szymańskim. Przerzucono go wówczas do plutonu Bądzińskiego i stąd dlatego otrzymał zadania wywiadowcze, o których była wyżej mowa. Meldunki szły ustnie lub pisemnie do Bądzińskiego. Nie było tutaj żadnej reguły.

F. Gburek znał Stefana Hensla jeszcze przed wojną z I Morskiej Drużyny Harcerskiej. Serdecznym kolegą S. Hensla był Mieczysław Stencel/też z I Morskiej Drużyny/. M. Stencel chyba współpracował ze S. Henslem/ale nie wie na pewno/. M. Stencel pracował przy kontroli ładunków w porcie. Kontakt towarzyski mieli bardzo często. W styczniu 1940r u M. Stencla, F. Gburek spotkał S. Hensla, ale rozmowa na temat pracy konspiracyjnej odbyła się dopiero w 1941r.

F. Gburek znał też L. Cyłkowskiego. Przed wojną był on opiekunem I Morskiej Drużyny. Latem 1940r spotkali się. Cyłkowski pracował u szewca przy ulicy Władysława IV. L. Cyłkowski mieszkał przy ulicy Słupeckiej. Kiedyś prosił, aby go F. Gburek odwiedził-mieszkał przy ulicy Pomorskiej. Spotkali się więc u Cyłkowskiego i zaczęli luźno rozmawiać. L. Cyłkowski sugerował mu działalność konspiracyjną. F. Gburek nic nie mówił o uczestnictwie w THH. Ze słów L. Cyłkowskiego wnioskował, że jest on zorientowany co do działalności F. Gburka w Tajnym Hufcu Harcerzy. Cała rozmowa prowadzona była w sposób "okrężny", ale obaj wiedzieli o co chodzi.

Wiosną 1941r S. Hensel prosił F. Gburka o spotkanie u Stencłów przy ulicy Sieroszewskiego nr 7. M. Stencel nie posiadał kontaktów z THH, ale była u niego melina. Przychodzili tam: Jan i Czesław Bądzińscy, F. Gburek, Emil i Marcin Piechowicz oraz Franciszek Welz/bratanek Edmunda/ i Witold Nicki. To były spotkania towarzyskie. Początkowo była u Stencłów skrytka na broń-6-7 visów. S. Hensel chyba o tym wiedział, ale nie wiadomo na pewno.

Na spotkaniu S. Hensel zaproponował F. Gburkowi współpracę na co wyraził zgodę. Pracując w Urzędzie Katastralnym nanosił do "Księgi Wieczystej" wszelkie nieruchomości, zabudowy. Przy okazji notował obiekty wojskowe, co bardzo interesowało S. Hensla. Na pod-

stawie map Urzędu Katastralnego w skali 1:500, wykonywali Niemcy mapy sztabowe terenu Gdyni. F. Gburek wykradał te mapy i wspólnie z Henslem nanosili dane z map z Urzędu Katastralnego. Opracowano to w mieszkaniu S. Hensla przy Placu Grunwaldzkim 18. Btali w tym udział: S. Hensel, F. Gburek i Feliks Fischer i ktoś nieznany. S. Hensel mówił F. Gburkowi o tym, że ma kontakty z L. Cylkowskim. Według F. Gburka meldunki, które ~~zawoził~~ dawał jeszcze J. Będzińskiemu szły przez L. Cylkowskiego do S. Hensla - ale jest to tylko jego przypuszczenie oparte na zasadzie jedności konspiracji/mało prawdopodobne - BCH sprawdzić/. F. Gburek nie miał bezpośredniego kontaktu z L. Cylkowskim. Pracując dla S. Hensla dawał nadal meldunki J. Będzińskiemu. Pracował jakby na dwa fronty.

S. Hensel znał się z Mieczysławem Kowalskim. Byli kolegami bliskimi. Widział ich często nazem ~~na~~ na ulicy. *"Mewa" - Edward Miller*

S. Hensel mówił o "Mewie" przy wspomnianiu o kontaktach z Krakowem. Mówił, że niektóre materiały idą przez Kraków i są przewożone przez "Mewę". Ponadto z Krakowem miał też kontakt Witold Dziurdzia, poprzez Mieczysława Karczewskiego, który uciekł z Oświęcimia.

Pewnego dnia w mieszkaniu S. Hensla przyniósł, F. Gburek materiały do naniesienia na mapę, zobaczył tam jakiegoś mężczyznę. Przestraszył się, ale S. Hensel powiedział: "nie bój się to jest "Andrzej". "Andrzej" zaprzysiął go u Hensla. Pseudonim miał ten sam. "Andrzej" radził, aby sztabówki pomniejszyć. W sumie F. Gburek spotkał się z "Andrzejem" około trzech razy. Spotkania odbywały się tylko u S. Hensla. S. Hensel wspominał również o kontaktach "Andrzeja" z L. Cylkowskim.

Kiedy S. Hensla aresztowano wiosną 1942r, F. Gburek uciekł na miesiąc do Grudziądza. Po powrocie z "Andrzejem" już się nie spotykał.,

F. Gburek wszedł do Szarych Szeregów siłą rzeczy wraz z plutonem Będzińskiego.

F. Gburek został aresztowany 23 stycznia 1943r. Niestety nie zdążył wyrzucić meldunku wywiadowczego. Gestapo pytało go o powiązania z Dziurdzią, Karczewskim. Przesłuchiwany był na Neugarten. Zo-

stał osadzony w obozie Stutthof, gdzie otrzymał numer 19 375.

F.Gburek nie znał Andrzeja Eliaszewicza. Słyszał o nim po wojnie.

Przerzuty do Szwecji związane były z osobą E.Welza. Pomógł on przerzucić dwóch jeńców brytyjskich. Z E.Welzem powiązany był Michał Smigielski. Mówił on, że Welz miał kontakty z Antonim Wiensem-Wiśniewskim. Wyrażał się o Welzu w ~~xxx~~ samych superlatywach. Nie wiadomo czy przed wojną Welz posiadał powiązania z II Oddziałem Sztabu Wojska Polskiego. Przed wojną Welz znał się doskonale z Rysiem. ^{Ryś}~~Ryś~~ był ekspedientem firmy samochodowej "Marlewski Stanisław" w Gdańsku. S.Marlewski był gdańszczaninem. Miał też sklep samochodowy w Gdyni. Welz mając firmę przewozową znał się z Marlewskim i Rysiem. Smigielski znał też Rysia przed wojną, a czy miał z nim kontakt podczas okupacji, tego F.Gburek nie wie. Ryś mówił po wojnie F.Gburkowi, że znał działalność Welza podczas okupacji /"Wiedziałem o jego działalności podczas okupacji"/, W latach 1939-1945 Ryś nie przyjeżdżał do Gdyni.

1/2. Dokumenty dotyczące Gburka
Franciszka:

1. „Oświadczenie świadka” - Franciszka
Gburka, - z 6.05.1987 nt. konspira-
cyjnej działalności Józefa Kausa,
kserokop. oryg.

k-15-1

Franciszek Gburak

Gdyńia, dnia 6. 05 1987 r.
(miejsowość)

Gujny Bizar⁴ Gdynia ul. Ludowa 15
(Nazwisko, imię, pseudonim i adres składającego oświadczenie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): Tejny Huji.c. Harcezy - Gdynia - Szara Szara 91 - Gdynia
od 07. 10. do 21. 01. 43. • Oboz Koncentr. Stutthof Nr. 19375 v. 01. 43 do 29. 02. 45
świadomy(a) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(a) się dowodem osobistym seria i numer 5.T.Nr. 2597149.
..... wydanym dnia 21. 11. 1963r. 19... r. przez K.M.M.O. - Gdynia.

o ś w i a d c z a m:

ze Ob. KAUSS Józef..... syn (córka) Michała
urodz. dnia 05. Lutego..... 1907 roku w Budziejczycy

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(ą) oświadczenie i czasokres od — do): Łącznik grupy Związku Walki Zbrojnej, dowodzący przez Jana Witka od początku działania tej grupy tj. od 1940r. do 1943r. Jako dowódca grupy wywiadu wojskowego Szarych Szeregów, spotkałem się z informacjami „Józka” Osobicki, poznałem Józefa Kausa w więzieniu Gestapo - Gdynia - Naugarten 27 w celi Nr. 5. Razem z J. Kaussem przewieziono nas do Oboz Konc. Stutthof w dniu 9. 02. 43 i od tej chwili przebywaliśmy na bloku Nr. 5, sala 4 Stutthof.

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim Józek 4 i pełnił(a) funkcję — brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): Pełnił funkcję łącznika z partyzantami w grupach „Szarych Szeregów”. Jako pracownik Rady Lotu Gdynia przekazywał informacje dotyczące ruchu statków porożarskich i wojennych z lotniska Gdynia. Fakt ten potwierdzam, gdyż jako dowódca siatki Wywiadu Wojskowego - Szarych Szeregów - uczestniczyłem w akcji porożarskiej i klasyfikacji informacji - przed przekazaniem do Centrali. W toku tej akcji spotkałem informację dotyczącą tematu sygnalizowanego pseudonimem Józek 4

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien posiadać numer legitymacji członkowskiej Nr. 0073468 wydanej przez Zarząd Okregu w Zarząd Województwa ZBoWiD

Własnoręczność podpisu stwierdzam

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznie podpisem

Sobolara Zarząd Kolc
N/P J. Gburak
Przewodniczący
Zarząd Województwa ZBoWiD
Kolegium ZBoWiD

Franciszek Gburak Kapł. podchor. Lotn.
pseud. Kontak Rank. Lot. 02. Karac. Gdynia
(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko)

T. N.: 1478 / 2372 Pom.

Gdynia

Gburek Franciszek

V. Party informacyjne

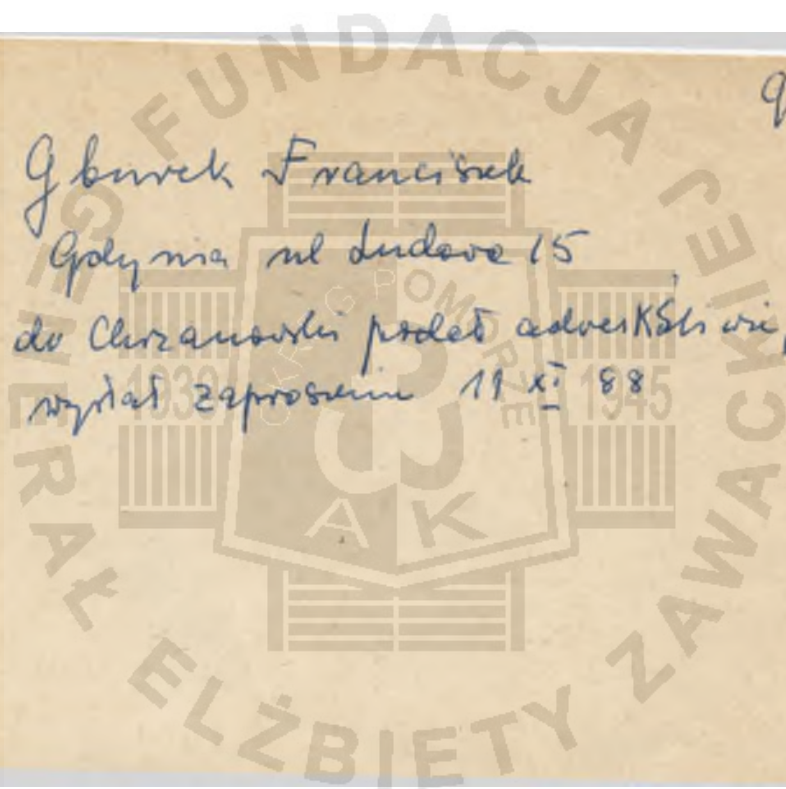
l. 16

Gdynia 1

Gburck Franciszek

Gdynia ul. Ludowa 15

do Chorążnika przed adwokackimi, sędz.
wydał zaproszenie 11 XI 1945

7

Gdynia
ZLJ2-AK

GBUREN FRANCISZEN

Jako wiceprezesa Stutthof pracował przy obrotach
tancer ma strażnicy, przewidując tam działalność
sektorową.

K. Meyer, samobrana, Stutthof. Res. Mur.,
1945/18, 28

Gburek Franciszek

Gdynia 3
Sz. Sz. - AK 3

Csłomek 1 Morskiego Batalionu
Szcz. Szcz. w Gdyni.

zob: T: M - 1090/1844, 2. II Pawluszki
Marian, insp. Gdynia

Gbuvek, Franciska

Gdyňa 4
Bratě Bratři

Poradit chůstnost' zjedoum, polegajec
na obsewawani Tadi podwodnych u stoumi.
Zlytymowet ze Stefanem Henslem.

A. Gerdorowka, Bratě Bratři... Schutthal. Ze-
sady Museum, m 5 z 1934, s. 118. 130.

gdymie 5
Szwecja

Göteborg + naciemni

Dwa z grupy kolegów sporadycznie awans,
która w 1942 r. została na jeden rok praca
kierowni torped w Torpedversuchsanstalt.

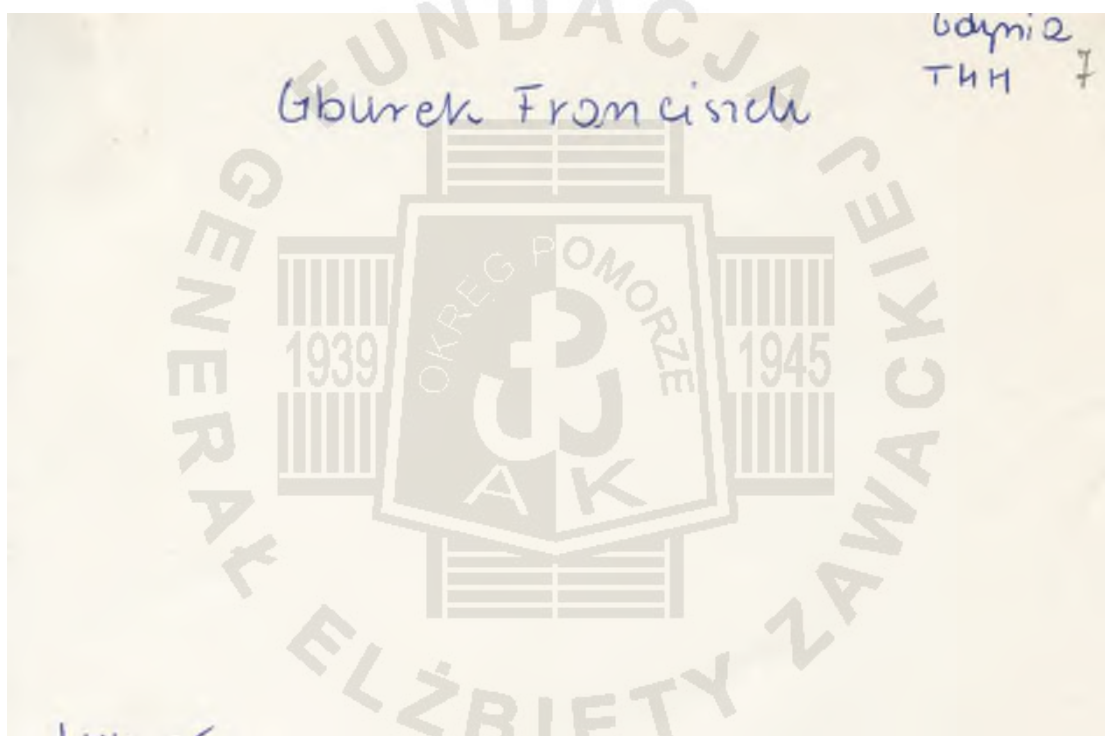
A. Gerdson, Szwecja, Stutthof. Zarytek
Mieszkał na 5. 1944 i 1947.

gdymie
srebre sercegi 6

Gburck Francisek

Zostet anstowany 26 XI 1942 r. 1945 pmer getywo.

A. Gajdosowicz, Srebre sercegi..., *Stuttgarter Zeitung*. *Reinhold*
Museum, nr 5, 1984, s. 146.

Gburck

Gdymia 8
Szare Szeregi
THH

Franeiszek Gburck

W THH prowadził instruktorskie postu-
gowania. się bronię palną.
Został awansowany.

można: relacja Fr. Gburcka, Gdymia
Museum Stullhof, tom XIX.

U-Steutros
1000.

Gdyńskie
sz. sz. 9

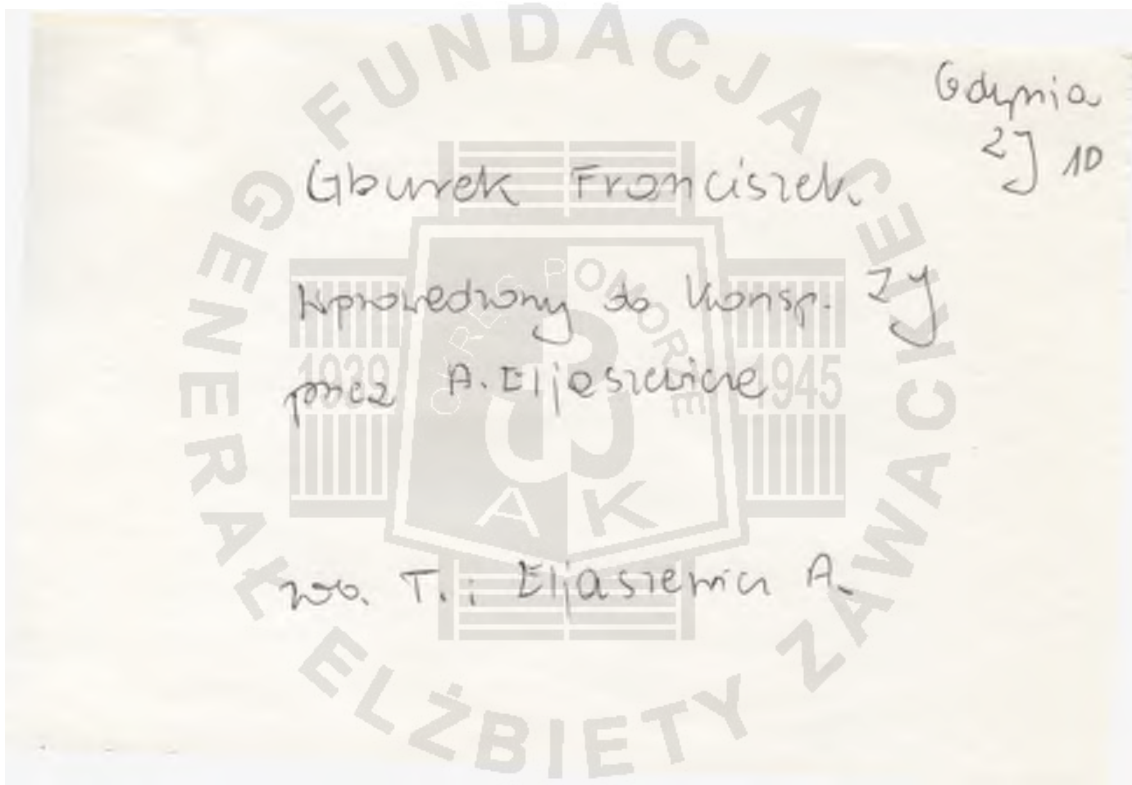
Gburtek Franciszek

Jako ipozmily miel z miu kontakt
Jozef Kouss.

1938 1945

AK

Zob. T. Kouss J., insp. Gdyńskie,
I/6

Gburki Franciszek

Gdynia
Zwz

członek Baonu Morskiego Szarych

AA

Szerokości w Gdyni

Z. Nawski, Pierwsza Morska Kampania...
Pomerania, 2. 1/1978, s. 16.

PO-01

Gbuwek Francinek

gdymie
sore beregi
THH

13

Noleiat do plutonu Jona Bechtoldowego
i kompanii Z. Nawolwego

A. Gysinowich, sore beregi... , Stuttgart.
Zemly Museum, nr 5 z 1984, s. 119.

GBUREK FRANCISZEK

Gdynia ZJ
wywiad

Członek gdyńskiej siatki wywiadowczej ZJ obejmującej wywiad wojskowy i przemysłowy na terenie portu i stoczni w Gdyni. Kierownikiem siatki był Stefan Hensel od jesieni 1941r. Aktywnymi współpracownikami S.Hensla byli: Helena, Czesława i Bernard Henslowie, Halina i Stanisław Strzeleccy, Halina Barczak (Neumann), Krzysztof Nierzwicki, Brunon Niedens-Nierzwicki (brat Krzysztofa), Irena Piotrowska, Irena Lost, Franciszek Gburek, Leon Szulz, Bronisława i Antoni Fischerowie z Bydgoszczy, Czesław Kałek, Antoni Czerwik, Edmund Czar-kowski, Jan Tomanek (uczeń Szkoły Morskiej), prof. muzyki Marian Sauer, Lucjan Jędrzejczak, Helena Maćkowiak i jej siostra Stefania Przybył mieszka-jące w Berlinie. Łącznikami między Gdynią i War-szawą byli: Zenon Narojek, E.Konieczny ("Maksio") i Halina Skarżyńska. Do Warszawy jeździli: S.Hen-sel, E.Eliaszewicz, E.Konieczny. Członkowie wywia-du ZJ zbierali informacje o produkcji stoczni, ru-chu okrętów, przemyśle zbrojeniowym oraz o nastro-jach ludności polskiej i niemieckiej. Rejestrowano też nazwiska funkcjonariuszy hitlerowskich. Grupa ta miała kontakt z wywiadem ZWZ zarówno w Gdyni, jak i w Warszawie z grupą K.Wickiego i A.Wiensa-Wis-niewskiego (K&A).

B.Chrzanowski, Działalność ZJ-NSZ, [w:] ^oWalka podziemna..., s. 252-253.

15

Dnia 23 marca 1995 r. zmarł nasz najukochańszy Mąż, Ojciec, Teść i Dziadek
ś. p.
FRANCISZEK GBUREK
żył lat 73
były więzień obozu koncentracyjnego Stutthof
Msza święta za Duszę Zmarłego odprawiona zostanie
w dniu 27 marca 1995 r. o godz. 9.30
w kościele Św. Antoniego w Gdyni-Wzg. Maksymiliana.
Pogrzeb tego samego dnia o godz. 11.00 na cmentarzu Witomińskim.
Pograżeni w głębokim smutku
Żona, Córka i Syn z Rodzinami i Wnuczką

Informację przekazał
daimir Jacewicz 24.04.1995

^{††}Głowek Franciszek

Golynia
JHH

16

Harcerz I mors.Druž. w Gdyni. W chwili
wybuchu wojny zgłosił się do płk.Dąbka
z własnym motocyklem i został gońcem do
19 września 1939r Członek Szarych Szere-
gów i THH więzień Stutthofu. Doby kole-
ga. Długo chorował przed śmiercią

ymf. p.mek... w... -

dziennik Jacek du. 24.04.95

dr. Marcinowski

Gbuvek Franciszek

